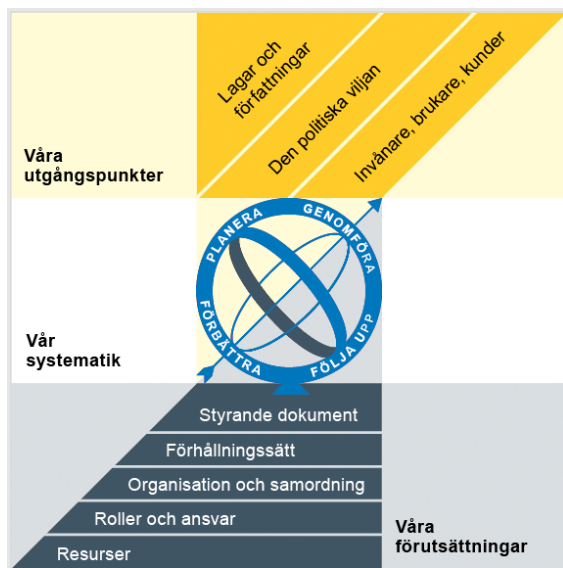

Utbildningsförvaltningens riktlinje för när elev önskar byta förnamn och/eller pronomen

Reglerande styrande dokument

Policy
► Riktlinje
Regel
Anvisning
Rutin
Instruktion

Göteborgs Stads styrsystem

Utgångspunkterna för styrningen av Göteborgs Stad är lagar och författningar, den politiska viljan och stadens invånare, brukare och kunder. För att förverkliga utgångspunkterna behövs förutsättningar av olika slag. Stadens politiker har möjlighet att genom styrande dokument beskriva hur de vill realisera den politiska viljan. Inom Göteborgs Stad gäller de styrande dokument som antas av kommunfullmäktige och kommunstyrelsen. Därutöver fastställer nämnder och bolagsstyrelser egna styrande dokument för sin egen verksamhet. Kommunfullmäktiges budget är det övergripande och överordnade styrande dokumentet för Göteborgs Stads nämnder och bolagsstyrelser.

Om Göteborgs Stads styrande dokument

Göteborgs Stads styrande dokument är våra förutsättningar för att vi ska göra rätt saker på rätt sätt. De anger vad nämnder/styrelser och förvaltningar/bolag ska göra, vem som ska göra det och hur det ska göras. Styrande dokument är samlingsbegreppet för dessa dokument.

Stadens grundläggande principer såsom demokratisk grundsyn, principer om mänskliga rättigheter och icke-diskriminering omsätts i praktisk verksamhet genom att de integreras i stadens ordinarie beslutsprocesser. Beredning av och beslut om styrande dokument har en stor betydelse för förverkligandet av dessa principer i stadens verksamheter.

De styrande dokumenten ska göra det tydligt både för organisationen och för invånare, brukare, kunder, leverantörer, samarbetspartners och andra intressenter vad som förväntas av förvaltningar och bolag. De styrande dokumenten ligger till grund för att utkräva ansvar när vi inte arbetar i enlighet med vad som är beslutat.

Styrande dokument			
Kommunala föreskrifter		Planerande och reglerande styrande dokument	
Normgivning mot enskild	Riktade styrande dokument	Planerande styrande dokument	Reglerande styrande dokument

Dokumentnamn: Utbildningsförvaltningens riktlinje för när elev önskar byta förnamn och/eller pronomen

Beslutad av: Avdelningschef planering och utveckling	Gäller för: Utbildningsförvaltningen	Diarienummer: 0920/24	Datum och paragraf för beslutet: 2024-05-08
Dokumentsort: Riktlinje	Giltighetstid: Tillsvidare	Senast reviderad: 2024-05-13	Dokumentansvarig: Enhetschef kvalitet och uppföljning

Innehåll

Inledning	4
Syftet med denna riktlinje	4
Vem omfattas av riktlinjen	4
Bakgrund	Fel! Bokmärket är inte definierat.
Lagbestämmelser	4
Koppling till andra styrande dokument	6
Riktlinje	7
Definitioner	9

Inledning

Syftet med denna riktlinje

Den här förvaltningsgemensamma riktlinjen syftar till att fungera som ett stöd till personal då en elev inom förvaltningen önskar byta förnamn och/eller pronomen samt att frågan hanteras på ett likvärdigt sätt på samtliga skolenheter. Syftet med riktlinjen är även att belysa vilken lagstiftning, vilka föreskrifter och styrande dokument som kan behöva beaktas när en elev önskar byta förnamn och/eller pronomen.

Vem omfattas av riktlinjen

Denna riktlinje gäller tills vidare för personal inom utbildningsförvaltningen.

Bakgrund

Skolan är en central plats i ungas liv och en trygg och inkluderande skola är en förutsättning för att elever på bästa sätt ska tillgodogöra sig undervisningen. Nationella kunskapsunderlag visar att unga som bryter mot samhällets normer kring könsidentitet och könsuttryck är särskilt utsatta i skolan. Unga transpersoner och icke-binära kan därför behöva stöd kring sin situation i skolan på olika sätt för att känna sig trygga, inkluderade och respekterade. En rapport från Barnombudsmannen¹ visar att en faktor för en positiv skolsituation är att lärare visar acceptans och respekterar elevens namn och föredragna pronomen. Det motsatta kan påverka hälsan negativt enligt studier².

Det är skolans ansvar att utbildningen präglas av öppenhet och respekt för människors olikheter och verksamheten styrs av lagstiftning där bemötande och förhållningssätt tydligt ingår. I läroplanen för området Normer och värden framgår att alla som arbetar i skolan ska visa respekt för den enskilda eleven och ha ett demokratiskt och normmedvetet förhållningssätt. Den 1 juli 2022 kom det nya formuleringar i läroplanen kring att alla som arbetar i skolan ska utgå från ett normmedvetet förhållningssätt.

Lagbestämmelser

Enligt skollagens portalparagraf ska utbildningen utformas i överensstämmelse med grundläggande demokratiska värderingar och de mänskliga rättigheterna som människolivets okränkbarhet, individens frihet och integritet, alla människors lika värde, jämställdhet samt solidaritet mellan människor. Vidare framgår av samma lag att var och en som verkar inom utbildningen ska främja de mänskliga rättigheterna och aktivt motverka alla former av kränkande behandling.

¹ Barnombudsmannen (2021) *Erfarenheter från unga transpersoner samt från barn och unga med intersexvariation*.

² Statens Offentliga Utredningar (2017:92) *Transpersoner i Sverige- förslag för stärkt ställning och bättre levnadsvillkor*.

I all utbildning och annan verksamhet enligt skollagen som rör barn ska barnets bästa vara utgångspunkt. Med barn avses varje människa under 18 år.

Barnets inställning ska så långt det är möjligt klarläggas. Barn ska ha möjlighet att fritt uttrycka sina åsikter i alla frågor som rör honom eller henne. Barnets åsikter ska tillmätas betydelse i förhållande till barnets ålder och mognad. Detta framgår av 1 kap 10 § skollagen (2010:800). Denna bestämmelse utgår från artikel 3 och 12 i barnkonventionen. Barnkonventionens artiklar 2, 3, 6 och 12 är grundprinciper som stipulerar att inget barn ska diskrimineras, vid varje beslut som rör barn och unga under 18 år så ska en bedömning av om vad är förenligt med barnets bästa göras samt att hänsyn ska tas till barnets åsikter med beaktande av barnets ålder och mognad. Av artikel 8 i konventionen framgår att ett barn har rätt till sin identitet och sitt namn.

En person får förvärva eller ändra ett förnamn eller tilltalsnamn³ och den som önskar göra det ska ansöka om detta hos Skatteverket⁴. För barn och unga under 18 år ska alla vårdnadshavare och barnet självt skriva under ansökan. Från år 2017 ändrades reglerna för att få byta till könskonträra namn, alltså namn som är typiska för något annat juridiskt kön än ens eget.

Elever kan själva föra sin talan från 16 års ålder i mål och ärenden enligt skollagen. Detta framgår av 29 kap 12 § skollagen. Talerätten innebär att eleven har rätt att föra sin egen talan i mål och ärenden enligt skollagen. Elevens vårdnadshavare har också talerätt i dessa ärenden tills eleven har fyllt 18 år.

Det finns bara två juridiska kön i Sverige, man eller kvinna, vilket registreras genom personnumret enligt 18§ Folkbokföringslagen (1991:481).

I Lagen (1972:119) om fastställande av könstillhörighet i vissa fall finns bestämmelser kring de situationer när en person efter ansökan ska få fastställt att han eller hon har en annan könstillhörighet än den som framgår av folkbokföringen. Dessa ansökningar prövas av Socialstyrelsen (se 5 § Lagen (1972:119) om fastställande av könstillhörighet i vissa fall). Sveriges riksdag godkände en ny lag i april 2024 som förenklar processen för att ändra juridiskt kön. En person som har fyllt 16 år ska få det kön som framgår av folkbokföringen ändrat efter en förenklad prövning, genom en i normalfallet enklare medicinsk utredning, av könsidentiteten. En ansökan för ett barn görs av barnets vårdnadshavare med barnets skriftliga samtycke. Detta innebär en ny bokstav i passet och ett nytt personnummer där näst sista siffran förändras. Inget kirurgiskt ingrepp krävs för att ändra ett juridiskt kön. Lagen träder i kraft den 1 juli 2025.

³ Lag (2016:1013) om personnamn 3§, 27§

⁴ [Byta förnamn | Skatteverket](#)

Koppling till andra styrande dokument

Styrande dokument	Koppling till denna riktlinje
Göteborgs Stads plan för att förbättra hbtq-personers livsvillkor 2017–2023 (ny plan är under framtagande)	Belyser bland annat hbtq-personers specifika utsatthet när det gäller diskriminering och fördomar på grund av tillhörighet till en minoritet.
Göteborgs Stads plan för arbetet mot hedersrelaterat våld och förtryck 2020–2023 (planen är giltig tills vidare enligt beslut i KS)	Frihet från våld och förtryck är en universell och grundläggande mänsklig rättighet som denna plan tar sin utgångspunkt i, med särskilt fokus på barns och ungas livsvillkor.
Göteborgs Stads plan för arbetet mot våld i nära relation 2024–2028	Ett stöd för ett strukturerat, kontinuerligt och långsiktigt arbete mot våld i nära relationer.
Handlingsplan för arbetet med de mänskliga rättigheterna i Göteborgs Stad från 2016 och tills vidare	Slår fast att alla stadens verksamheter ska genomsyras av mänskliga rättigheter.
Göteborgs Stads program för en jämlik stad 2018–2026	Omfattar långsiktiga satsningar för att skapa likvärdiga livsvillkor för alla i Göteborgs stad.
Göteborgs Stads barnrättsplan 2022–2024	Förutsätter att samtliga verksamheter identifierar vad som kan och bör förbättras i den egna verksamheten för att säkerställa stärkta rättigheter för de barn som behöver det mest.
Göteborgs Stads program för full delaktighet för personer med funktionsnedsättning 2021–2026	Belyser personer med funktionsnedsättnings specifika utsatthet.
Göteborgs Stads plan för jämställdhet 2019–2023	Omfattar kopplingar till stadens arbete med jämställdhet, våldutsatthet och destruktiva maskulinitetsnormer.
Göteborgs Stads trygghetsskapande och brottsförebyggande program 2022-2026	Kraftsamla kring det gemensamma arbetet för att öka tryggheten för de som lever, verkar och vistas i staden.

Riktlinje

I arbetet med att säkerställa att skolan är en trygg och inkluderande plats för alla elever⁵ är det viktigt att tänka på att:

- använda elevens valda namn och pronomen
- stötta eleven i mötet med andra
- alltid agera mot kränkningar och diskriminering
- utforma trygga miljöer på skolan
- utgå från ett normmedvetet förhållningssätt till bland annat kön och könsuttryck i undervisningen
- ta ansvar för sin egen kunskapsnivå och kompetensutveckling

All personal inom utbildningsförvaltningen ska följa ovanstående i sitt dagliga arbete.

Omhändertagande av elevens önskemål

Den personal på skolenheten som får kännedom om elevens önskemål om att byta namn/pronomen ansvarar för att elevhälsan eller rektorn snarast blir informerade. Därefter bör all berörd personal få ett samlat besked om en elevs nya föredragna pronomen och/eller byte av förnamn så att eleven själv slipper upprepa sig kring det här.

Administrativa begränsningar

Skoladministratören kan inte ändra elevers folkbokföringsuppgifter i nuvarande elevregistreringssystem, det vill säga förnamn, efternamn, personnummer och adress. Om/när eleven byter namn eller juridiskt kön hos Skatteverket överförs de nya folkbokföringsuppgifterna automatiskt till elevregistreringssystemet genom att systemförvaltaren får en avisering/gör ett direktuppslag från/mot Skatteverket efter att personnummer och/eller namn är ändrat. Först när folkbokföringsuppgifterna tagits emot ska de nya uppgifterna med stöd av dataskyddslagstiftningen tillämpas i förvaltningens olika register. Även om det inte går att ändra folkbokföringsuppgifterna i skolsystemen endast utifrån elevens önskemål, ska detta inte vara ett hinder för personalen att kalla eleven med de namn och pronomen som eleven önskar.

Om vårdnadshavare är ovetandes eller motsätter sig

Skulle en elev vilja samtala om sin könsidentitet med någon annan än sina vårdnadshavare kan en trygg vuxen på skolan vara till hjälp. Om eleven känner sig mogen att själv, eller tillsammans med någon annan, berätta om detta för sina vårdnadshavare, ska det stödjas. Däremot finns ingen skyldighet att kontakta hemmet, oavsett elevens ålder, men en dialog med eleven är av vikt då det kan finnas skäl för eleven att hemlighålla sin nya könsidentitet⁶. Utvecklingssamtal kan kräva en ordentlig förberedelse om det finns kännedom om att eleven lever i en hederskontext eller i ett hem där annan oro är känd som medför att det kan finnas risk för efterverkningar för eleven. Det är viktigt att notera att all skolpersonal är skyldig att anmäla oro för en elev under 18

⁵ [Trans, könsidentitet och könsuttryck - Skolverket](#)

⁶ Något exakt lagrum finns inte att hänvisa till när det handlar om hemkontakt utan det får lösas utifrån klokt omdöme och med hänsyn tagen till vad saken gäller och elevens mognad.

år till socialtjänsten om de i sin verksamhet får kännedom om eller misstänker att ett barn far illa (14 kap. 1§ Socialtjänstlagen (2001:453)).

Myndiga elever som kan vara eller riskerar bli utsatta av anhöriga

Om en elev som har fyllt 18 år har önskat att byta förnamn/pronomen och skolan anser det nödvändigt att informera socialtjänsten om elevens eventuellt utsatta situation relaterat till önskemålet behöver aktuella sekretessbestämmelser i Offentlighets- och sekretesslagen (2009:400), härmed OSL, beaktas gällande de uppgifter om eleven som socialtjänsten kommer att få.

Definitioner

Inom hbtq-området finns ett flertal begrepp som kan vara bra att känna till i det här sammanhanget då de knyter an till sexualitet och kön/könsidentitet.

Hbtq – ett samlingsbegrepp för homosexuella, bisexuella, transpersoner och queera.

Hbt – i svensk lagstiftning regleras endast sexuell läggning och könsöverskridande identitet (hbt).

Sexuell läggning – heterosexualitet, bisexualitet och homosexualitet: Homosexualitet – förmåga att bli förälskad i och attraherad av någon av samma kön Heterosexualitet – förmåga att bli förälskad i och attraherad av någon av motsatt kön Bisexualitet – förmåga att bli förälskad i och attraherad av både män och kvinnor.

Queer - ett brett begrepp som kan betyda flera olika saker men i grunden är ett ifrågasättande av heteronormen.

Kön – med kön avses ofta biologiskt och juridiskt kön. I Sverige finns två juridiska kön.

Genus – är socialt och kulturellt kön, det vill säga de egenskaper samhället kopplar till kvinnor respektive män.

Könsidentitet – är en persons självidentifierade och självupplevda kön.

Könsuttryck – är hur en person uttrycker sitt kön exempelvis genom kläder och kroppsspråk.

Transpersoner – ett paraplybegrepp för personer vilkas könsidentitet och/eller könsuttryck skiljer sig från det juridiska och biologiska kön som registrerades vid födseln. Begreppet handlar inte om sexuell läggning utan transpersoner kan vara hetero-, homo- eller bisexuella. Exempel på undergrupper är transsexuella (transsexuell, eller transsexualism, är en medicinsk diagnos som i Sverige, 2016, är en förutsättning för att få tillgång till nytt juridisk kön och underlivskirurgi), transvestiter (personer som mer eller mindre ofta använder ett annat köns könsuttryck, som kläder, kroppsspråk, röstläge och andra attribut), intergender (personer som identifierar sig bortom könskategorierna man och kvinna), icke-binär (personer som identifierar sig som mellan, bortom eller med båda könskategorierna kvinna och man) och intersexuella (personer med ett medfött tillstånd i vilket könskromosomerna eller könsorganens utveckling är atypiska).

Cispersoner – ett begrepp som används för personer vilkas könsidentitet och könsuttryck stämmer överens med personernas biologiska och juridiska kön.

Heteronormen – är ett förgivettagande av att alla är heterosexuella och att heterosexualitet är det naturliga och önskvärda.

Normkritik – är ett ifrågasättande av föreställningar om vad som anses vara normalt respektive avvikande. Normkritiken används för att synliggöra exkluderande och diskriminerande strukturer. Fokus riktas mot det som uppfattas som "normalt" i stället för mot dem som bryter mot normen. **Normmedvetenhet** – utifrån en normkritisk analys går det att arbeta normmedvetet.

Intersektionalitet – ett analytiskt begrepp som används för att synliggöra hur olika maktordningar samverkar.